

BOEDDHA IN DE POLDER

Onverwachte en tegendraadse architectuur

tekst en foto's JOHAN DE KONING

Velden zover je ogen reiken. Aan de horizon onderbroken door lange rijen populieren. Oneindig lijkt het door te gaan. Alsof de inrichting van dit landschap je toeroept dat het door mensenhanden gemaakt is. Hier is de mathematische menselijke geest aan het werk geweest. Economie, opbrengst en winst vooral,

worden hier in optima forma gevisualiseerd. Menselijk vernuft, niet de zorg voor moeder aarde, staat hier centraal. Water werd omgevormd tot land, zilt werd zoet, beweging rust. Alles is geordend en tot rust gekomen. Dat doel dienen ze ook in Metta Vihara. Stress en ongestructureerdheid worden er omgebo-

gen naar innerlijke vrede en berusting. Terug naar de aarde zelf. Het Zijn, zou de filosoof Martin Heidegger het genoemd hebben. Want in zijn visie komt de mens het best tot zijn recht op het platteland. Waar hemel en aarde elkaar lijken te raken. Alleen onder die conditie wordt wonen poëtisch.

Geen haast, stress en lawaai

Metta Vihara is geen exotische meisjesnaam of de illustere benaming van een eeuwenoud geheim genootschap. Hoewel dat laatste nog wel enigszins in de buurt komt. Metta Vihara is het hoofdkwartier van de boeddhistische beweging Triratna. Kleine groepen kunnen zich hier losmaken van de wereld en gezamenlijk tot inkeer of inzicht komen. Het programma biedt retraites, meditatieweekenden en rustpuntdagen. Hengstdijk is de eer te beurt gevallen omdat het mooi op de grens van Vlaanderen en Nederland ligt. Centraal voor de kleine boeddhistische gemeenschap in deze bevindelijke regio. Bovendien is er rust in overvloed. Nog wel, want het retraitecentrum is populair bij zowel Belgen als Nederlanders. Van heinde en verre trekken ze erheen voor de nodige ontspanning. Een enkele enthousiaste deelnemer heeft zich al in het dorp gevestigd. Lekker dichtbij. Ook de lokale middenstand profiteert van de gezond en duurzaam boodschappende boeddhisten. Dat geldt niet voor het dorpscafé, want in Metta Vihara, dat 'plaats van liefdevolle vriendelijkheid' betekent, hoort alcohol niet thuis.

Niets verhullende architectuur

Zeeuws-Vlaanderen is een ander land. Grensgebied. Overgangsg gebied. Nergens echt bij horend. Daarom voelt het steeds weer vreemd, enigszins buitenissig. Als je dat nog niet doorhad of niet kon aflezen aan het bedijkte landschap, dan spreekt de gevel van het nieuwe retraitecentrum Metta Vihara boekdelen. Het geschakelde blokpatroon van de buitengevel, inclusief dak, is er een directe weergave van. Verschillende tinten groen en witte vierkanten wisselen elkaar af.

Van dichtbij zie je dat het eenvoudige golfplaatjes zijn in variabele patronen van brede en smalle golven. ertussenin vierkante ramen met een dikke, witte lijst, op het dak zowel als in de gevel, eenvormig en sober. Daar doorheen lange horizontale lijnen, gemaakt van licht hout. Duidelijker kan de verwijzing naar de verkaveling van het landschap niet zijn.

Peter van Assche, de architect van het gebouw kent het boeddhisme én de streek goed. Zijn voorouders komen ervandaan en wonen er deels nog. Hij heeft voor de hoofdvorm de traditionele boerenschuur uit de regio als basis genomen. De typische mansardekap van schuur en huis zie je alleen hier. Soms bekleed met pannen, maar ook wel met Vlaamse leien. In de nieuwbouw vloeien dak en gevel in elkaar over. Maar niet naadloos. Er is een duidelijk zichtbare naad. Dat is die horizontale houten lijn. Ook de kopgevels zijn van hout. Net als vroeger. Daardoor lijkt het alsof het gerekte volume nog veel verder door had kunnen lopen en alleen tijdelijk, een beetje achteloos is afgekapt. Omdat je toch ergens een grens trekt. Telkens wisselen twee smalle planken af met een brede. Af en toe verspringt dat ritme, zodat saaiheid vermeden wordt. Tussen de ruw houten planken van die kopgevels zijn grove naden opgehouden. Achter

de planken wordt zodoende de werkelijke waterkering zichtbaar: zwarte kunststof folie. Niks verhult de prozaïsche realiteit, waarmee ook de boeddhistische gemeenschap te maken heeft. De geringe omvang van de Triratna boeddhistische beweging, zorgt voor een navenant gering bouwbudget. Het moest dus een goedkoop gebouw worden. Golfplaatjes, kunststof folie, ruwhouten planken en simpele Veluxramen. Ze vormen de overgang tussen de verschillende golfplaten elementen en dwingen je blik richting het zingende metrum. Een fysieke weergave van de klankschalen en de ritmische cadans van mantra's, die de spirituele concentratie van de bezoekers begeleiden.

Functioneel en spiritueel

Aan de achterzijde is een stevige hap uit het volume genomen. Daar kom je binnen. En daar is ook het terras met de ruime blik op de velden. Ook deze hap bestaat uit planken, plafond inclusief. Binnen is het al even ruim. Volgens een van de aangeboden cursussen schept orde in de ruimte om je heen ook ruimte in je hoofd. Geen wonder dat de inrichting sober en doelmatig is. Kaal bijna. Alle gebruikte materialen zie je er open en bloot. Niks is gecamoufleerd. Wanden zijn er opgetrokken van stevige gipsblokken, in de plafonds

is het patroon van de breedplaatvloeren zichtbaar. Alleen de begane grondvloer is glad en strak gepolijst. Wel van beton. Wat dat betreft vormen exterieur en interieur een eenheid. Maar er is ook een groot verschil. Binnen merk je pas hoe licht deze schuur is. Open naar buiten, vooral richting het witte landschap. In de zomer is hier een wilde bloemen- en kruidentuin. De bruine paarden verderop lijken zo naar binnen te kunnen wandelen. Vooral in de meditatiezaal is de verbinding tussen binnen en buiten evident. Hier ligt een donkere bamboevloer in. Nu valt ook op dat de golfplaatjes van de gevel hier zo geperforeerd zijn, dat je gemakkelijk contact hebt met buiten. Bovendien is de hele wand, zowel voor als achter, te openen. Twee grote stalen luiken, waarvoor weer een glazen pui staat, met manshoge houten deuren. Alleen een vaag, half transparant scherm scheidt dus wereld en geest.

Op de begane grond bevinden zich de gemeenschappelijke ruimten: de hal, eetkamer, de ontvangstkamer annex bibliotheek en de meditatiezaal. Heel deze laag is hoog. Dat schept ruimte. In de hal steken twee roodbruine rechte trappen naar de verdieping. Misschien wat veel als je bedenkt dat er nooit meer

dan circa twintig mensen aanwezig zijn. Maar harmonie speelt een belangrijke rol. Donkerbruin zijn ze, van plaatmateriaal dat op betonplex lijkt. Met een grote leuning die aan de achterzijde een verdikking heeft, zodat je hand er mooi omheen past. Jammer genoeg is er wat weinig ruimte voor de vingers. Boven een lange gang met aan elke kop een groot raam dat uitzicht biedt op de omgeving en veel licht naar binnen trekt. Waar buurmans' schuur er vlak achter staat zit het raam hoog. Praktisch. Aan de met mdf betimmerde gang zitten alle privékamers, een- en tweepersoons. Spartaans ingericht, maar doelmatig. En elke kamer heeft een eigen badcel. Met warm water. Alles is hier warm, van kleuren en materialen tot de persoonlijke sfeer. Om de temperatuur ook onder winterse omstandigheden op peil te houden draait de cv op een warmtepomp. Fraaie metafoor voor wat er hier op geestelijk gebied gebeurt. Boeddha in de polder. Onverwacht misschien en zelfs een beetje tegendraads. Maar door de precisie waarmee dit praktische gebouw met de spirituele functie is opgenomen in het landschap en in de lokale traditie voelt het aan als heel vanzelfsprekend. Dit past hier. Sterker nog, dit hoort hier gewoon.

Chawwa Wijnberg **De vulkaan van het verleden**

tekst MARIO MOLEGRAAF

Mijn poëziekast is een grote kast, zeven planken van tachtig centimeter. Mijn poëziekast is toch niet groot genoeg. Ieder jaar komen er uitgaven bij, wat betekent dat tientallen centimeters andere boeken moeten verdwijnen. Een van de weinige dichters die deze schiften steeds weer heeft doorstaan, is Chawwa Wijnberg. Heel haar oeuvre vanaf haar eerste tot en met haar laatste bundel staat al jaren op plank zeven. Wanneer ik haar debuut begin te herlezen, begrijp ik hoe dat komt. Het is een laat debuut, Chawwa Wijnberg werd 47 in het jaar van verschijnen, 1989. Maar het is vooral een sterk debuut, figuurlijk en bijna letterlijk. Op een van de eerste bladzijden heeft ze het al over 'de vulkaan van het verleden'. Een vulkaan die lang geen teken heeft gegeven, vandaar de titel van de bundel *Aan mij is niets te zien*. Des te heftiger is nu de eruptie.

Een vulkaan van het verleden dus. In de volgende gedichten bepaalt ze dat verleden nader in regels als 'de erfenis van zes miljoen / voor moord op vader' en 'hitler is een oude wolk geworden / maar nog altijd stormt en regent het in mij'. Het is in haar poëzie blijven stormen en regenen, de vulkaan rommelt nog steeds. 'Bevrijding' heet een veelzeggend gedicht, opgenomen in *Matses en monsters* uit 2001. Bevrijding is voor haar dat vier mei weer voorbij is. Ze is dan 'niet stil', want alle namen 'van vaders kant, van moeders zijde' moeten worden uitgesproken. Dit gruwelijke verleden is zeker niet haar enige onderwerp. En verrassend genoeg is, wanneer je haar poëzie overziet, ook bij zware onderwerpen haar toon licht. 'Vrolijke gedichten' noemde ze een cd waarop ze een keuze uit haar werk leest, en in die omschrijving zit geen zweem sarcasme.

Een van de geselecteerde gedichten is het aan- doenlijke 'Familie Aardappel', uit de in 2003 versche- nen bundel *Echo van de roos*. Het gedicht staat in een afdeling 'De Zeeuwse Gedichten', want in 2000 was zij in Middelburg komen wonen, ze bracht het er tot stadsdichteres. In deze afdeling vindt de lezer verder gedichten als 'Middelburg, een rondje om', 'December in Middelburg' over witte zwanen in de Bier- kaaisgracht, en 'Lange Jan'. Ongetwijfeld is er méér Zeeland in haar recente werk, al staan er dan geen geografische namen bij. Voor alle zekerheid laat ze in 'Zeeuwinnen' uit een volgende bundel *Nerf en flanken* (2008) met de juiste tongval weten: 'luuster ook ik/ ben een zeeuwin'. Door die bekentenis is Zeeland een boeiende dichteres rijker. Mijn poëziekast wil er nog vele centimeters Chawwa Wijnberg bij.

Familie Aardappel

Vader
fietst met krietje
op zijn borst, zijn grote hand
beschermt het kleine lijfje
en de broze dop

moeder
rijdt met kleine eigenheimer
fier op kop
de familie Gelukkig
van de gestampte pot

Chawwa Wijnberg (geb. 1942)